

Sikkerhed i indhegnet natur: Vigtigt, at de dyr, der udsættes, trænes, så de ikke udviser opsøgende adfærd

For at sikre, at dyr i indhegnet natur ikke udgør en risiko for besøgende til hest eller med hund, bør de gennemgå et trænings-setup og screenes, inden området åbnes. Derudover skal deres adfærd overvåges og trænes for at forhindre opsøgende adfærd, som kan skabe farlige situationer.

Af: Kristina Christensen

I to undersøgelser foretaget af Dansk Islandshesteforening – den seneste i samarbejde med Dansk Rideforbund understøttet af Rambøll, viser adskillige eksempler på, at løse kvæg og heste har opsøgt ryttere, hvilket har givet anledning til farlige situationer.

Projektleder Tove Urup Madsen, Ridespor Danmark har derfor kontaktet og spurgt adfærdsforsker Janne Winther Christensen om, hvad nøglen er til et trygt møde mellem store græssere og besøgende. TÖLT var inviteret med til interviewet.

Kan det overhovedet blive en tryk oplevelse? Og hvad skal der til for at få succes med, at hegning af naturområder både beskytter dyrelivet og de mennesker, som bruger områderne rekreativt. Det har Miljøminister Magnus Heunicke tidligere udtalt er hensigten.

Ifølge rideorganisationernes seneste undersøgelse, som er bragt i denne udgave, anser mange ryttere hegningstiltag som en hindring og som en trussel mod deres sikkerhed.

To grundlæggende aspekter for sikkerhed

Ifølge Janne Winther Christensen er nøglen til et trygt møde mellem store græssere og besøgende et struktureret træningsforløb, en grundig screening og løbende monitorering. For heste og kvæg er det især vigtigt, da disse arter har en naturlig motivation

Janne Winther Christensen er adfærdsforsker, lektor på Institut for Husdyr- og Veterinærvidenskab, sektion for Adfærd, Stress og Dyrevelfærd (BSW), Aarhus Universitet. Hun bliver ofte brugt som ekspertkilde i de danske medier, idet hun forsker i dyrevelfærd, adfærd og stressbiologi hos heste.

for at være opsøgende overfor ukendte heste og i nogle tilfælde også hunde, og det kan udgøre en sikkerhedsrisiko, forklarer hun.

For en tryk oplevelse for både dyr og mennesker er der to vigtige faktorer at tage højde for. De besøgende dyrs reaktioner og de udsatte dyrs reaktioner. Her er det både vigtigt at tilvænne de besøgende dyr til at være trygge ved de løse dyr i indhegningen og træne dyrene i indhegningen til at holde afstand, når der kommer besøg. Hvis dyrene er trænet til at trække sig tilbage, mindskes risikoen for konflikter.

Opsøgende adfærd er en naturlig motivation hos heste og kvæg og den skal, ifølge Janne Winther Christensen, på en eller anden måde stoppes, sådan at dyrene nærmere tænker: "Kom-vi går lige væk", hvis der kommer nogen på besøg i indhegningen fremfor at tænke, "Kom, lad os undersøge det".

Hvordan kan man lave træning af dyrene?

Janne Winther Christensen foreslår milde "straffemetoder", som for eksempel vandpistoler for at ændre opsøgende adfærd. Der kan tilsættes en ubehagelig lugt, hvis vandstrålen i sig selv ikke er nok. Alternativt kan man give dyrene erfaring med at blive drevet fra hesteryg af ryttere og heste med erfaring med drivning af kvæg og heste. Det vil sandsynligvis ændre de fleste dyrs motivation til at være opsøgende overfor besøgende heste og ryttere.

I Danmark er der ingen kendt praksis for at træne dyr udsat som naturplejere, og Janne siger, at hun ikke er bekendt med nogen praksis for de kommende indhegninger - hverken fra Naturstyrelsens eller kommunernes side.

Men hun forklarer, at hun har opfordret til det.

– Al træning skal ledes af erfarne trænere, som har kendskab til dyrene og deres adfærd. Står man med en gruppe dyr, der er meget opsøgende, så mener jeg ikke, at de er egnede til at gå frit i et område, hvor der besøgende. Det er fuldstændig hovedløst at sige "Bare gå eller rid herind", hvis ikke man på forhånd har undersøgt, hvordan dyrene reagerer. For adfærd kan altid ændres. Forstærkningen eller "straffen" skal bare være konsekvent og effektiv.

I sidste ende handler det om at skabe et miljø, hvor dyrene vælger at trække sig væk, når der kommer nogen forbi.

Nødvendigt med et træningsset-up

Dermed bliver træning og tilvænning ikke kun de folks ansvar, der kommer i indhegningerne som besøgende og som medbringer heste eller hunde. Det er også nødvendigt, at nogle tager ansvar for dyrene inde i indhegningerne. Ellers bliver det privatpersoner der kommer til at teste, hvordan dyrene i indhegningen reagerer, og så kan der ske det, som ikke må ske, siger Janne.

Nemlig at de græssende dyr nærmer sig, fordi de er nysgerrige, hvorefter at rytterens hest bliver bange og løber væk, og således oplever de græssende dyr at få "succes" med en opsøgende adfærd.

Eller hvis f.eks. en flok kvæg føler sig pressede af en hund, og nærmer sig hunden. Så vil folk automatisk begynde at trække sig væk med deres hund, hvorved kvæget lynhurtigt lærer, at det er en adfærd, man får succes med. Det skal man for alt i verden undgå, og det ansvar kan man ikke overlade til private personer, siger Janne Winther Christensen.

Samtidig forklarer hun, at der mangler viden på området. Der er ifølge Janne ikke lavet forskning, der fortæller nøjagtigt hvilke forudsætninger, der skal til for at mødet mellem dyr og mennesker i indhegnet natur bliver sikkert.

Hun er dog ikke i tvivl om, at det skal foregå i et ordentligt trænings-setup, for ellers risikerer man at få trænet dyrene til præcis det modsatte, af hvad man gerne vil. Det er meget komplekst, for det kommer an på den enkelte flok. Hvor meget og hvor opsøgende den er, siger hun, for succesen afhænger også af de besøgendes adfærd.

Janne understreger, at træningen af tamhestene, skal foregå gradvist. "Straffen" for at vise tilnærmelsesadfærd fra de store græsseres side skal dog ikke være gradvis - det vil gøre den mindre effektiv.

Forskning i egnede fremgangsmåder mangler

Der er sat 870 mio kr af til etablering af Nationalparker i Danmark.

Ville det ikke være smart, hvis der var sat penge af til forskning i, hvordan man træner de dyr, der skal gå bag hegnene, når intentionen er, at alle skal kunne færdes trygt inde i de hegnede områder?, spørger Tove Urup Madsen.

- Jo, og man kan sagtens lave forskningsprojekter i nogle af de eksisterende naturplejeprojekter, hvor man har dyr til at gå, som man ikke ønsker skal være opsøgende. Man ville kunne undersøge effektiviteten af at ændre dyrenes motivation for ikke at være opsøgende.
- Ud af f.eks. 20 flokke er der måske nogle flokke eller individer, der af en eller anden grund bliver ved med at vise en opsøgende adfærd. Man kan så forsøge at identificere hvilke faktorer, der ligger til grund for adfærden. Det kan f.eks. være dyrenes tidligere erfaringer med mennesker, dyrenes temperament, eller besøgende som på trods af skiltning fodrer dyrene eller på anden måde – bevidst eller ubevidst – belønner dyrene for opsøgende adfærd. På sigt vil det sandsynligvis give en mulighed for at udpege og på forhånd udelukke individer, der ikke er egnede til at gå i et givent naturplejeprojekt.
- Forhåndsviden om dyrene er og bliver en nøglefaktor for sikkerheden, afslutter forskeren.